

M. RALSKA-JASIEWICZOWA, M. LATAŁOWA, K. WASYLIKOWA, K. TOBOLSKI, E. MADEYSKA, H.E. WRIGHT Jr & Ch. TURNER (ed.) — Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on the isopollen maps. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy Sciences, Kraków 2004, 444 str., 106 fig., 3 tab.

Księga, którą prezentuję czytelnikowi, to pozycja z dziedziny paleobotaniki i botaniki — dziedzin, wydawałoby się, odległych od moich zainteresowań. Zdecydowałem się sięgnąć po nią nie tyle zainteresowany jej treścią, ile formą przedstawienia omawianych zagadnień. W księdze przedstawiono późnoglacialną i holoceniczną historię wegetacji w Polsce w formie kartograficznej. Dzieło to jest syntezą paleofitogeografii i paleoekologii, a także pierwszym szczegółowym opisem zmian bioróżnorodności drzewiastej flory obszaru Polski. Cała jego treść jest w zasadzie tylko opisem prezentowanych map rozprzestrzenienia poszczególnych gatunków drzew i krzewów w późnym glacie i holocenie. Nie ma w nim złożonych diagramów pyłkowych, które są czytelne tylko dla specjalistów, zamieszczono za to czytelne mapy, na których za pomocą izolinii przedstawiono występowanie poszczególnych gatunków. To ciekawe mapy, których nie spotyka się często.

Księga dedykowana jest pamięci wybitnego botanika, profesora Władysława Szafera, który jako pierwszy zastosował prezentowaną w niej metodę kartograficzną. Jej autorami jest 27 wybitnych botaników i palinologów z piętnastu ośrodków naukowych, a nad redakcją całości dzieła współpracowało z M. Ralską-Jasiewiczową jeszcze 6 naukowców. Nic w tym dziwnego. Jest to potężne dzieło, w którym została zgromadzona ogromna część wiedzy o naj młodszym etapie rozwoju roślinności na ziemiach Polski od ok. 14 000 lat.

Po krótkim wstępie znajduje się część, w której zostało scharakteryzowane współczesne środowisko naturalne Polski. W następ-

nej części zamieszczono również krótkie rozdziały poświęcone historii kartografii danych palinologicznych, metodom wykorzystywanym do konstrukcji map izopoli oraz wyznaczaniu czasowych horyzontów, będących odniesieniem do map. Izopole to rzadko stosowany w kartografii i wybitnie specjalistyczny rodzaj izolinii. Metodę map izopoli w interpretacji rozprzestrzenienia roślin zastosował po raz pierwszy profesor Władysław Szafer w 1935 roku. W 2005 roku obchodzimy zatem 70-lecie stosowania tej metody. Izopole, czyli izolinie pyłkowe, są to linie łączące na mapie punkty o tych samych wartościach pyłków określonego gatunku roślin w spektrach pyłkowych. Mapy izopoli odzwierciedlają statystyczne rozprzestrzenienie określonego gatunku rośliny na jakimś obszarze.

Dziewięćdziesiąt procent objętości dzieła stanowią dwie części poświęcone historii rozprzestrzeniania się różnych gatunków drzew i krzewów oraz traw na obszarze Polski w późnym glacie i holocenie. Podstawowym elementem tych części dzieła są mapy izopoli, z których można wnioskować, jak zmieniła się populacja określonych gatunków na różnych obszarach Polski w ciągu ostatnich 14 000 lat. Mapy prezentują rozprzestrzenienie gatunków co 500 lat.

Kilkudziesięciostronicowa część kończąca dzieło, będąca jego podsumowaniem, charakteryzuje główne paleoekologiczne zdarzenia w późnym glacie i holocenie na obszarze Polski.

Imponujący jest również spis literatury, zajmujący niemal 20 stron drobnego druku, który dowodzi ogromnej pracy, jaką wykonali autorzy, pisząc to imponujące dzieło.

W księdze zaprezentowane są fakty, a z faktami trudno dyskutować. Należy zatem potraktować dzieło jako monografię historii flory obszaru Polski, przedstawioną w sposób jasny i przystępny dla każdego, kto kiedykolwiek miał do czynienia z mapami izolinii. Dzieło będzie zapewne ozdobą każdej biblioteki przyrodniczej.

Włodzimierz Mizerski